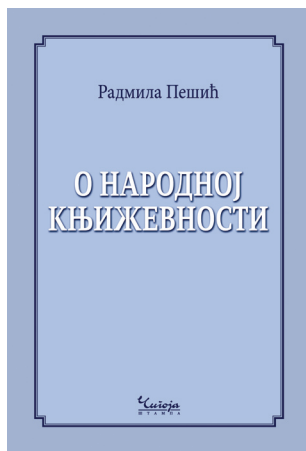

Прикази

Одабрани чланци Радмиле Пешић

Радмила Пешић, *О народној књижевности*, приредила Снежана Самарџија, Чигоја штампа, Београд, 2016, 252 стр.

Избор научних радова Радмиле Пешић недавно се појавио у избору Снежане Самарџије и с уводном биографском белешком Наде Милошевић-Ђорђевић, у издању Чигоја штампе. Ова књига представља леп и користан прилог српској фолклористици, будући да су најзначајнији чланци Радмиле Пешић, иначе расути по разним часописима и књигама, сада окупљени на једном месту.

Радмила Пешић (1923–2010), професорка Народне књижевности на Филолошком факултету у Београду (1954–1989), на Филозофском факултету у Приштини (1964–1968) и на Одсеку за етнологију Филозофског факултета у Београду (1965–1973), остала је у живој и драгој успомени многобројним генерацијама студената, колега и сарадника. Одано посвећена проучавању народне књижевности, Радмила Пешић је доприносила струци како својим темељним истраживањима, тако и тиме што је стрпљиво и надахнуто преносила своје огромно знање. Поједине теме посебно су привлачиле Радмилу Пешић. Проучавање грађанске поезије водило ју је к расветљавању односа и контаката између усмене и писане књижевности. Затим, Радмила Пешић је проучавала књижевну и културну делатност, сакупљачки рад и заоставштину Вука Врчевића, збирке песама које је он сакупио и саставио – овим темама посвећена је њена докторска дисертација. Истрајно и подробно истраживала је рад Вука Караџића, написала је одлично утемељен поговор и коментаре уз другу књигу *Српских народних пјесама*, испитивала атрибуцију анонимних песама из Вукових збирки, поетичка својства народних певача. Изучавала је епске песме усредсредивши се, поред осталог, на питање трајности епских образаца у варијантама и историјским изворима. У методолошком смислу окренута историјским, поетичко-типолошким и генетичким истраживањима, Радмила Пешић је изврсно познавала како изворе и грађу, тако и књижевноисторијске и културне токове и збивања. Њени чланци се одликују прецизним запажањима,

језгровитим садржајем, непосредним и јасним стилем, убедљивом аргументацијом и логичним закључцима.

Књигу Радмиле Пешић *О народној књижевности* чини деветнаест чланака распоређених тематски, не хронолошки. Отуд се на првом месту нашао осврт на студију Мирослава Пантића о најстаријем запису епске народне песме о деспоту Ђурђу Бранковићу и Јанку Сибињанину, у коме ауторка сумира околности везане за настанак записа, указује на његов значај и износи претпоставку о сродности између записа из 1497. и осмерачког певања у колу. Следи рад „Старији слој песама о ускоцима“, у коме Радмила Пешић разматра песме о ускоцима у *Ерлангенском рукопису* и упоређује их с паралелама у Богишићевом зборнику и Вуковим збиркама. У овом прилогу изнета су вредна запажања о поетичким и идејним променама и ширем културном контексту у коме су варијанте настајале, па треба рећи да су она послужиле као поуздан ослонац у истраживању каснијим проучаваоцима. Судија штампана уз Просветино издање друге књиге *Српских народних пјесама* Вука Караџића, у петом тому његових *Сабраних дела*, садржи незаобилазан књижевноисторијски и културноисторијски преглед околности настанка лајпцишког и бечког издања народних песама, Вуковог рада на прикупљању и штампању песама, односа према сарадницима. И за чланак „Два стара епска мотива“, у коме Радмила Пешић расправља о *Попевци од Свилојевића* у контексту епских образаца и на трагу Динићевог испитивања историјске хронике Ђорђа Сремца, може се рећи да је отворио путеве проучавања млађим нараштајима истраживача. Наредни прилог, „Орање Марка Краљевића“, тумачи идејни и културни контекст варијаната из *Ерлангенског рукописа*, Вукове друге књиге и збирки Матице хрватске, и изводи претпоставке о времену и месту њиховог настанка.

У неколико радова Радмила Пешић разматрала је различите врсте епских песама и балада. Чланак „Милешева у епском народном певању“ може се узети као илустрација за уобичајени поступак ауторке. Осврћући се најпре на досадашња проучавања ове теме, она разлистава помене Милешеве у фолклорној грађи и указује, с једне стране, на значајну улогу слепих певача у стварању и преношењу мотива и с друге стране на преплитање усменог и писаног у обликовању усмене традиције. Радмила Пешић је у свом научном раду скретала пажњу и на запостављене и најзглед незнатне теме. Тако, у огледу о мало познатим лирским песмама о кнезу Лазару она истиче значај проучавања кратких народних балада о

проф. др Радмила Пешић

епско-историјским јунацима, при чему сматра да их не треба „доводити у временску поступност према епици“, него уважити као самосвојан и засебан корпус. Затим, сагледавајући реалистичке и историјске компоненте у фолклорном делу, ауторка испитује историчност ликова Хасананге и Хасананинице и настоји да рашчлани универзалне и типске мотиве од конкретних реалија. У чланку посвећеном певању и приповедању о Хајдук Вељку Петровићу, Радмила Пешић се дотиче односа епских образаца и историјске стварности, функције епике и јуначког предања, и процењује улогу културног и историјског контекста у обликовању усмене традиције. Ову тематску целину затварају два прилога познавању Вукових певача – Слепе Живане и Анђелка Вуковића, у којима се тумаче њихова поетика и стил и претресају питања атрибуције.

Вишегодишње интересовање Радмиле Пешић за прелазне облике и кореспондирање између усмене и писане књижевности испољило се у чланцима: „Једна песмарица грађанске лирике из 1817. године“, „Грађанска лирика и народна лирска поезија“ и „Српска грађанска лирика у односу на лирско народно певање“. Запажајући сличности и разлике између грађанске и народне лирске поезије на мотивском, стилско-изражајном и идејном плану, и уочавајући реалије и трагове средине у којој се песма пева, она закључује о међусобним утицајима и прожимањима, и о књижевноисторијским и културним процесима чији су саставни део. Овим проучавањима Радмила Пешић допринела је да се обнови занимање за грађанску поезију и тако касније проучаваоце подстакла на истраживање. Иста истраживачка линија наставља се у чланцима у којима се разматра како се поједини писци служе фолклорним делима, односно на који начин преузимају из усмене традиције: „Однос Доситеја Обрадовића према нашој усменој књижевности“, „Јован Стерија Поповић и наша епска народна традиција“, „Записи народних песама Милице Стојадиновић Српкиње“, „Лирске народне песме у делу Борисава Станковића“. Сличну оријентацију налазимо у чланцима осмишљеним као изучавање рецепције српске народне поезије у компаративним оквирима („Јохан Волфганг Гете и српске народне песме“, „Преводи и прераде наших народних песама на стране језике“).

Уз збирку чланака Радмиле Пешић *О народној књижевности* придодати су њена кратка биографија, селективна библиографија коју је сачинила Љиљана Дукић, и именски регистар. Пропусти у библиографији и изостанак белешке приређивача донекле сенче овај иначе хвале вредан издавачки подухват Чигоја штампе којим су изабрани радови Радмиле Пешић презентовани истраживачима и јавности.

проф. др Соња Петровић
Филолошки факултет, Београд
Е-пошта: sonja.petrovic@fil.bg.ac.rs

Примљено: 16. 10. 2017.
Прихваћено: 1. 11. 2017.